

УДК 354:378:005.6

Вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти на рівні функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності

С.А. Мороз

Національний університет цивільного захисту України, Харків, Україна

Анотація: в статті з'ясовано той факт, що більшість вітчизняних ВНЗ не мають сталих традицій щодо формування та забезпечення функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності. Доведено, що керівник ВНЗ, з огляду на свою залежність від трудового колективу, перш за все у межах процедури обрання на посаду, не може діяти ефективно у забезпеченні якості вищої освіти на університетському рівні. В контексті залежності працівників відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти від керівництва ВНЗ, в статті обґрунтовано інституціональну неспроможність відповідних підрозділів у проведенні якісної експертизи якості надання ВНЗ освітніх послуг. Крім того, з'ясовано, що існуючі норми формування та розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, не забезпечують системного підвищення рівня якості вищої освіти. З метою підвищення ефективності використання механізму державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, в статті запропоновано використовувати новий принцип розподілу бюджетних місць, а саме «бюджетні місця лише у конкурентоспроможного ВНЗ». Стаття містить пропозиції щодо вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти на рівні функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності.

Ключові слова: Закон України «Про вищу освіту»; державне замовлення; експертне оцінювання якості вищої освіти; керівник ВНЗ; Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти; вплив держави.

Perfection of mechanisms of public administration of the quality of higher education at the level of functioning of the system of internal assurance of the quality of educational activity

S.A. Moroz

National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Taking into account the importance of the quality assurance of higher education, both for improving the quality of the labor potential of its carriers (man, organization, region, state) and for ensuring sustainable socio-economic development as a whole, we have been studying the possibility of improving the mechanisms of state management of the quality of higher education at the level of functioning of its internal support system. Using the abstract-logical method for determining the causal relationships between the level of quality of higher education and the activities of the subjects of state administration, as well as the method of formalization to justify the directions of the state's influence on the system of higher education, we formulated the following presented theses and conclusions. Firstly, the contradictions between university experts' dependence on the quality of higher education from the leadership of the university and the need for an independent analysis of the quality of education in the corresponding university can be solved by reassigning the head of the department of internal quality assurance of higher education to the National Agency for the Quality Assurance of Higher Education. As an alternative to the practice of forming a department of internal quality assurance in higher education at each university, we consider it possible to create an appropriate unit at the regional level, for example, within the framework of the structure of the local state administration. Secondly, the mechanism for distributing the state order for the training of specialists with higher education between universities should be based on the principle "the state allocates scholarships to reimburse the cost of education only in those universities that lead the national rating of the quality of education." Consequently, compliance with this principle will, on the one hand, increase the efficiency of the use of public funds (only the best universities get the state order), and, on the other hand, will enable to activate the action of the market-oriented natural market, and, accordingly, the market for

educational services, the mechanism of competition. Thirdly, we consider it necessary to change the existing order of appointment of heads of higher educational institutions. Replacing the existing mechanism of election of the university leader by the labor collective to the mechanism of direct appointment of the head of the university by the state, especially for state universities, will contribute not only to raising the overall level of management at the university level (the traditions of implementing management functions at the organizational level indicate that the manager appointed by the owner is more effective than the manager selected by the staff), but also will provide an improved quality of provision of educational services by the university.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика якості вищої освіти, з огляду на свою неабияку соціально-економічну та культурно-гуманітарну значущість, визначається на рівні одного з основних пріоритетних напрямів діяльності уряду та його профільних інститутів. Питання забезпечення якості вищої освіти стали предметом обговорення на одному з останніх комунікативних заходів Міністерства освіти і науки України, яке було проведено у межах проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року за участю експертів та громадськості. Серед пріоритетних завдань розвитку системи вищої освіти, учасники заходу звернули увагу на місце і роль Міністерства освіти і науки України (МОН України) та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти у формуванні та подальшому розвитку системи контролю якості освіти на університетському рівні. Серед ключових проблем позиціонування вітчизняної системи вищої освіти на рівні міжнародних рейтингів, директор департаменту вищої освіти МОН України О.І. Шаров виділив недостатній рівень якості українських шкіл менеджменту, а також неефективну систему підготовки кадрів. На переконання О.І. Шарова, підвищення якості менеджмент-освіти в Україні щонайменше на 10 позицій (відповідно до методики розрахунку показника рівня освіти у межах Глобального індексу конкурентоспроможності Світового економічного форуму), «сприятиме підвищенню ефективності управління та економічному розвитку країни» [11]. За дослідженнями В.М.

Мороза, рівень освіти населення країни суттєво впливає на рівень розвитку його трудових можливостей та створює безпосередні передумови для підвищення ефективності використання людських ресурсів [4, с. 254–255]. На думку О.А. Грішнєвої, саме освіта, з її потенціалами для забезпечення зайнятості населення та соціального розвитку держави є підґрунтям не лише для здійснення бажаних соціально-економічних перетворень, а і для збереження людського, інтелектуального і соціального капіталу України [2, с. 40]. Звертаючись до проблематики рівнів забезпечення якості вищої освіти, слід розуміти той факт, що держава, не дивлячись на свою відповідальність перед суспільством за якість надання освітніх послуг, є лише регулятором процесів взаємодії між суб'єктами та об'єктами навчальної комунікації [6]. На переконання ректор Національного університету «Острозька академія» І.Д. Пасічника, саме інститут університету повинен взяти на себе роль основного актора у забезпеченні якості вищої освіти та запропонувати суспільству ефективний та зрозумілий алгоритм зміни навчальної парадигми. Приймаючи до уваги вище наведене, можемо стверджувати про те, що проблематика розвитку системи освіти є актуальним та значущим напрямом в організації наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У межах державно-управлінської науки питання якості вищої освіти набули свого розвитку у роботах: Л.А. Гаєвської, О.В. Жабенка, С.В. Майбороди (обґрунтовано теоретико-історичні аспекти державного управління освітою); С.К. Андрейчука, С.М. Домбровської, В.М. Огаренка (досліджено зміст та практику використання механізмів державного управління системою вищої освіти напрями та розкрито їх зміст); Д.В. Бондара, О.В. Поступної, Т.М. Тарасенко (визначено інституціонально-правові та соціально-економічні умови ефективного розвитку вищої освіти); Т.І. Гладкої, Т.О. Лукіної, А.В. Роміна (з'ясовано особливості державного управління якістю надання освітніх послуг в системі вищої освіти); О.В. Дубровки, Р.А. Науменко, Л.І. Паращенко

(досліджено організаційно-методичні та практично-діяльнісні аспекти прояву державно-управлінського впливу на освітянську сферу) та багатьох інших дослідників. Слід звернути увагу на той факт, що питання якості вищої освіти постійно перебувають у межах кола наукових інтересів дослідників. Серед останніх науково-комунікативних заходів, тематика яких була спрямована на вдосконалення змісту та практики функціонування системи вищої освіти України слід виділити: VI Міжнародну науково-практичну конференцію «Болонський процес: врядування у системі вищої освіти в контексті забезпечення якості» (07.11.2017, м. Київ – Київський національний університет імені Тараса Шевченка); Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти» (05-06.10.2017, м. Запоріжжя – Запорізький національний університет); XIV Всеукраїнську науково-методичну конференцію «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Імплементация нових стандартів освіти» (29.09.2017, м. Харків – Харківський державний університет харчування та торгівлі); Міжнародну науково-практичну конференцію «Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи» (29.09.2017, м. Київ – ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України). Серед найбільш очікуваних науково-комунікативних заходів слід звернути увагу на Міжнародну науково-практичну конференцію «Забезпечення якості вищої освіти: європейські й національні стандарти та індикатори», проведення якої було анонсовано Державним закладом «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» на 16-17 листопада цього року. Не дивлячись на достатній рівень наукового опрацювання проблематики якості вищої освіти, окремі напрями її позиціонування у межах наукового знання все ще залишаються відкритими для подальших наукових розвідок.

Окремі питання прояву проблематики якості вищої освіти були нами розглянуті у межах попередніх напрямів наукових пошуків [7], а отже ця публікація є їх логічним продовженням.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Розгляд змісту та особливостей функціонування системи вищої освіти, з огляду на складність структури та багатовекторність взаємозв'язків її підсистем та елементів, має практично необмежену кількість напрямів для організації наукових пошуків. Крім того, слід розуміти, що багатогранність у позиціонуванні змісту феномену якості вищої освіти, обумовлює можливість його розгляду через призму відразу декількох наук. Наприклад, проблематика якості вищої освіти традиційно розглядається на рівні одного з предметів дослідження у межах педагогічних наук. Паспорт спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання, визначає проблематику прогнозування й діагностування якості підготовки фахівця на рівні одного з напрямів досліджень. У свою чергу, зміст напрямів досліджень Паспорту спеціальності 13.00.09 – теорія навчання, визначає питання моніторингу якості навчального процесу на рівні предметного поля для організації наукових пошуків. У дещо опосередкованому вигляді проблематика якості вищої освіти позиціонує у змісті Паспорту спеціальності 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. Слід звернути увагу, що визначені цим документом напрями досліджень освітянської проблематики досить вдало поєднуються зі змістом паспортів спеціальності державно-управлінської науки. Серед напрямів досліджень спеціальності 13.00.06 найбільш повно відповідають предметному полю науки державного управління таки з них: теоретико-методологічні та методичні засади державної політики в галузі управління освітою; актуальні проблеми місцевого і регіонального управління освітою; дослідження системи державної атестації та акредитації навчальних закладів; громадське самоврядування в системі управління освітою; моніторинг, контроль та оцінювання в галузі управління освітою [9]. Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до феномену якості вищої освіти, переважно з боку представників педагогічної наукової думки, відповідна проблематика, не дивлячись на свою неабияку значущість, як для забезпечення діяльності органів виконавчої влади (об'єкт дослідження науки державного управління), наприклад, в контексті

кадрового забезпечення виконавчо-розпорядчої діяльності органів державного управління, так і для підвищення ефективності функціонування системи органів виконавчої влади (предмет науки державного управління) [3, с. 184], залишається недостатньо дослідженим у межах державно-управлінської науки.

Вище ми звернули увагу на той факт, що проблематика управління якістю вищої освіти перебуває у фокусі наукової уваги державно-управлінської науки, а отже вона не є принципово новим напрямом в організації наукових пошуків. Разом з тим, динаміка оновлення знань щодо предметів наукової уваги у поєднанні із зміною її акцентів щодо тих чи інших складових їх змісту, потребує на постійне удосконалення, як в цілому самої системи відповідних знань, так і безпосередньо змісту її базових (основних) категорій. У межах цієї публікації ми звернемо увагу на ті аспекти прояву порушеної вище проблематики, які відповідно до практики свого функціонування, пов'язані зі змістом можливих напрямів вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Визначити можливі напрями вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти на рівні функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Протягом останніх років, завдання щодо управління якістю вищої освіти на рівні вітчизняних вишів не розглядалось як пріоритетне. Про це свідчить той факт, що до часу актуалізації норм статті 16 Закону України «Про вищу освіту» [10] щодо обов'язковості формування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, жоден з вітчизняних ВНЗ не мав відповідної підсистеми у межах сласної структури. Слід звернути увагу, що на цей час існуюча система внутрішнього забезпечення якості у ВНЗ, у більшості випадків, не забезпечує виконання покладених на неї функцій. На нашу думку, реалізація принципів управління якістю ДСТУ ISO 9000:2007, по відношенню до системи вищої освіти може забезпечити досягнення запланованого результату лише за умови подолання тих

протиріч які існують. Наприклад, за умови прямого підпорядкування керівника відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти ректору ВНЗ, ефективність здійснення передбачених Законом України «Про вищу освіту» процедур і заходів буде обмеженою. Ми приймаємо позицію тих опонентів, що керівник ВНЗ зацікавлений в отриманні реальної інформації щодо об'єкту моніторингу, але при цьому суб'єкт його проведення (керівник відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти) буде прагнути догодити замовнику. Існування такої залежності досить аргументовано було викладено Девідом Л. Веймером та Ейденом Р. Вайнінгом у межах обґрунтування змісту нової, на той час, професії – аналіз політики та розгляду її особливостей. На думку вчених, у експертів існує неабияка спокуса догодити замовнику (клієнту) консультаційної послуги бажаним для нього результатом. «Найкраще опираються спокусі догоджати ті консультанти, які мають широку клієнтуру, володіють дуже рідкісними знаннями або вславилися своїм виваженими аналізами; вони не зазнають великої шкоди через втрату одного клієнта і, якщо буде потреба, знайдуть собі роботу в іншому місці» [1, с. 27]. В контексті цієї тези, виникає цілком очікуване питання щодо можливості керівника відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти опиратися спокусі догодити бажаним результатом своєму ректору. Чи можемо ми стверджувати, що керівник відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти «має широку клієнтуру» або «володіє дуже рідкісними знаннями»? Скоріше за все, що немає, а отже його здатність до проведення неупередженого та об'єктивного оцінювання якості освітньої діяльності та якості вищої освіти на організаційному рівні університету є більш ніж обмеженою.

Управління якістю вищої освіти на університетському рівні, у межах вітчизняних традицій функціонування системи вищої освіти та її основних елементів, є дещо обмеженим, як за своїм змістом, так і за механізмами його реалізації. Таке обмеження може бути пояснено, з одного боку, через призму процедур формування та розподілу державного замовлення на підготовку

фахівців з вищою освітою, а з іншого, в контексті норм та практики призначення керівника ВНЗ.

Існуючи норми формування та розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, нажаль не сприяють формування таких умов, за яких ВНЗ будуть прагнути до підвищення рівня якості вищої освіти. Не дивлячись на те, що запроваджена у дію система розподілу державного замовлення (розподіл обсягів держзамовлення за принципом «місце йде за студентом»), за оцінкою фахівців МОН України, повністю виправдала очікування її авторів [8], можемо констатувати той факт, що нова модель може розглядатись на рівні складової механізму управління якістю вищої освіти лише умовно. Це пов'язано з тим, що держава впливає не на якість освітньої діяльності у ВНЗ, а на підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Іншими словами, відбувається опосередкований вплив на якість вищої освіти, перш за все за рахунок формування таких інституціональних умов, за яких найбільш цікаві для якісно підготовлених абітурієнтів ВНЗ, матимуть можливість отримати додаткове фінансування у вигляді збільшення обсягів державного замовлення. Питання управління якістю вищої освіти повинно розглядатись у тому числі і через призму якості професійної діяльності самих ВНЗ. Отже, зв'язок обсягів державного замовлення для конкретного ВНЗ не завжди може бути розглянутий на рівні детермінанти підвищення якості освітнянської послуги яка ним надається. На наше переконання, з метою підвищення ефективності державного управління якістю вищої освіти, обсяг державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, повинен залежати не стільки від вибору (вподобань) найбільш підготовленими абітурієнтами місця здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня (ВНЗ), скільки від рівня якості вищої освіти який демонструє ВНЗ. Наше припущення щодо необхідності зміни пріоритетів у розподілі обсягів державного замовлення з використання принципу «місце йде за студентом» на принцип «місце у конкурентоспроможного ВНЗ», тобто того ВНЗ, який демонструє найвищу якість підготовки майбутніх фахівців, може бути підкріплено загальновідомою тезою про існування так званої інформаційної

асиметрії, а саме тією частиною її змісту, яка пов'язана з обґрунтуванням нелогічності поведінки споживача (у нашому випадку абітурієнт) при виборі того чи іншого товару або продукту (у нашому випадку ВНЗ), в контексті його підсумкової користі. Цілком очевидно, що абітурієнт з високими балами ЗНО, а відповідно і з «своїм бюджетним місцем», може обрати не той ВНЗ який забезпечує максимально високий рівень (якість) підготовки, а той університет, який наприклад є ближчим до нього територіально, або той в якому навчаються його друзі тощо. За таких умов так зване бюджетне місце буде перерозподілено на користь не найбільш конкурентоспроможного ВНЗ, що, безумовно, не сприятиме підвищенню якості вищої освіти.

В контексті діючих норм та практики призначення керівника ВНЗ, можемо стверджувати, що механізм виборів керівника ВНЗ, не завжди сприяє підвищенню рівня вимогливості керівника ВНЗ по відношенню до процедур та результатів надання освітянської послуги, адже жорстка позиція ректора щодо необхідності забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти на університетському рівні може стати причиною невдоволення науково-педагогічних працівників та студентів, а відповідно і вірогідність бути обраним на свою посаду у майбутньому значно зменшиться. В цілому, ми погоджуємося з обґрунтованими В.М. Морозом пропозиціями щодо можливості призначення керівника державного ВНЗ не за результатами його виборів трудовим колективом, а через механізм відбору кандидатів власником [5]. На наше переконання, підвищення ролі держави у підборі та процедурі призначення керівника ВНЗ сприятиме розвитку системи забезпечення якості вищої освіти.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Приймаючи до уваги вище наведене, вважаємо за можливе сформулювати такі основні висновки.

По-перше, протиріччя між залежністю експертів з якості вищої освіти від керівництва ВНЗ та необхідністю опрацювання об'єктивного оцінювання якості освіти у відповідному університеті, може бути вирішено за рахунок підпорядкування керівника відділу внутрішнього забезпечення якості вищої

освіти посадовій особі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У якості альтернативи до практики формування у кожному ВНЗ відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, вважаємо за потрібне розглянути можливість формування відповідного підрозділу на регіональному рівні, наприклад, у межах структури місцевої державної адміністрації. Така пропозиція, на наше переконання, є цілком логічною, як з огляду на той факт, що саме держава є головним замовником та споживачем освітньої послуги, так і в контексті контролю держави за реалізацією державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Разом з тим, слід визнати, що практична реалізація вище наведеної пропозиції має певні труднощі, адже відповідно до діючих норм утворення відділу забезпечення якості освітньої діяльності на рівні ВНЗ, так само як і ресурсне забезпечення його функціонування, належить до компетенції керівника ВНЗ. Цілком логічно, що відповідно до принципів структурування (департаменталізації) підрозділів у межах організації та розбудови системи її внутрішньої ієрархії, начальник відділу забезпечення якості освітньої діяльності підкоряється ректору ВНЗ. Саме така система підпорядкування може стати причиною руйнування принципів внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти на університетському рівні. З метою підвищення ефективності функціонування системи внутрішнього забезпечення якості, вважаємо за необхідне ініціювати дискусію навколо обговорення питання щодо можливості зміни вектору парадигми взаємовідносин між керівником ВНЗ та начальником відділу забезпечення якості освітньої діяльності з рівня «суб'єкт – об'єкт» на рівень «суб'єкт – суб'єкт». Реалізація цього принципу на практичному рівні повинна супроводжуватись зміною компетенції ВНЗ та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо принципів формування та ресурсного забезпечення системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

По-друге, механізм розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою повинен розбудовуватись через призму принципу

«бюджетні місця лише у конкурентоспроможного ВНЗ». Дотримання цього принципу забезпечить не лише підвищення якості вищої освіти, наприклад, за рахунок того, що державне замовлення не буде розпорошуватись між великою кількістю ВНЗ, а буде розподілено серед найбільш конкурентоспроможних університетів, а і сприятиме оптимізації системи вищої освіти, перш за все за рахунок скорочення тих ВНЗ, які не демонструють достатній рівень розвитку свого трудового потенціалу. Крім того, використання запропонованого принципу дозволить активізувати дію природного для ринку, а відповідно і для ринку надання освітніх послуг, механізму конкуренції. Інституціональне підтримання (закріплення) цього механізму, у кінцевому випадку, сприятиме, з одного боку, підвищенню ефективності функціонування елементів системи вищої освіти, а з іншого, позитивно вплине на загальний рівень якісних характеристик трудового потенціалу, як окремого суб'єкту так і держави в цілому. Отже, використання принципу «бюджетні місця лише у конкурентоспроможного ВНЗ» передбачає розподіл державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою лише серед тих ВНЗ, які є лідерами національного рейтингу, наприклад, «ТОП-200 Україна». Питання полягає лише у визначенні тих позицій рейтингу, позиціонування ВНЗ на яких даватиме їм право на виконання державного замовлення.

По-третє, в контексті підвищення ефективності функціонування механізмів державного управління якістю вищої освіти на університетському рівні вважаємо за можливе розглянути зміну порядку призначення керівників ВНЗ. На наше переконання, зміна існуючого механізму виборів ректора трудовим колективом ВНЗ на механізм прямого призначення ректора державою, принаймні для тих ВНЗ, які перебувають у державній власності, не лише сприятиме підвищенню загального рівня менеджменту на університетському рівні (відповідно до традицій реалізації функцій управління на організаційному рівні, призначений власником (інвестором) керівник, як правило, є більш ефективним управлінцем у порівнянні з тим якого обирає трудовий колектив), а і забезпечить підвищення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти на

рівні ВНЗ. Слід визнати той факт, що запропонована нами зміна механізму призначення керівника ВНЗ, може бути розглянута через призму порушення принципу університетської автономії. Разом з тим, призначення керівника власником ВНЗ не порушує принцип самостійності, незалежності і відповідальності «закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом» [10]. Крім того, слід прийняти до уваги той факт, що університетська хартія (Magna Charta Universitatum, 1988), розглядає автономність університетів через призму їх незалежності від політичних, економічних і ідеологічних поглядів та допускає різноманіття організаційних форм розбудови ВНЗ в залежності від географічної та історичної спадщин. Нагадаємо, що у межах європейської моделі організації системи вищої освіти ініціатором формування інституції університету виступає суспільство, в той час як більшість з вітчизняних ВНЗ було створено свого часу за рішенням держави. Традиції розвитку європейської моделі вищої професійної освіти передбачають первинність інституції університету (університет є підґрунтям для розвитку професійної освіти), в той час як традиції формування вітчизняних ВНЗ передбачають їх розвиток на базі професійної освіти (університет є продуктом розвитку професійної освіти). Така традиція формування університетської інституції багато в чому пояснює нашу позицію щодо необхідності підсилення ролі держави у межах процедури призначення керівника ВНЗ.

Цілком очевидно, що наведені вище висновки не вичерпують проблематики вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти на рівні функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності, а лише створюють підґрунтя для подальшого її обговорення. Серед найбільш перспективних напрямів в організації наукових пошуків, слід звернути увагу перш за все на ті з них, зміст яких пов'язано з визначенням ефективності використання тих чи інших механізмів державного

управління якістю вищої освіти. Крім того, на увагу дослідників заслуговує проблематика суб'єктно-об'єктних взаємовідносин в системі забезпечення ефективного функціонування та розвитку системи вищої освіти.

Список літератури

1. Веймер Д.Л. Аналіз політики: Концепції і практика / Девід Л. Веймер, Ейден Р. Вайнінг, (пер. з англ. І. Дзюб, А. Олійник). – К.: Основи, 1998. – 654 с.
2. Грішнова О.А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку / О.А. Грішнова // Соціально-трудова відносина: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 34–40
4. Мороз З. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.
- В.М. Динаміка зміни індексу освіченості населення в Україні як якісна характеристика системи трудового потенціалу країни / В.М. Мороз // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2009. – №2. – С. 249–256
5. Мороз В.М. Напрями вдосконалення механізмів державного регулювання процедури обрання керівника вищого навчального закладу [електронний ресурс] / В.М. Мороз // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/17.pdf
6. Мороз С. А. Вплив держави на трудовий потенціал ВНЗ: державне управління чи державне регулювання? / С. А. Мороз // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – №4. – С. 105–113
7. Мороз С.А. Зміст дефініції «якість вищої освіти» в контексті наукових поглядів представників східноєвропейських наукових шкіл / С.А. Мороз, В.М. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія – 2017. – №2. – С. 58–71
8. Новації вступу-2018 [електронний ресурс] / Новини від 18.10.2017 // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi->

novivni/novini/2017/10/18/7-zayav,-onovleni-koeficzienti,-fiksovanij-perelik-konkursnix-predmetiv-150-baliv/

9. Паспорт спеціальності 13.00.06 – Теорія та методика управління освітою [електронний ресурс] / Про затвердження переліку паспортів у галузі педагогічних наук // Постанова Президії вищої атестаційної комісії України від 14.09.2006, № 6-06/8. – Режим доступу: [file:///D:/user/Downloads/13_00_06%20\(1\).pdf](file:///D:/user/Downloads/13_00_06%20(1).pdf)

10. Про вищу освіту / Закон України від 01.07.2014 р., № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – С. 7–14

11. Шаров О.І. 2017-го систему вищої освіти очікують чотири ключові зміни [електронний ресурс] / О.І. Шаров // Міністерство освіти і науки України: новини від 16.01.2017. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/01/16/«2017-go-sistemu-vishhoji-osviti-ochikuyut-chotiri-klyuchovi-zmini»,---direktor-departamentu/>

References

1. Devid L. Vejmer, Ejden R. Vajnih, (1998). Analiz polityky: Kontseptsii i praktyka [Policy Analysis: Concepts and Practice]. Kyiv. Osnovy, 654 (in Ukrainian).

2. Grishnova O.A. (2014). Liuds'kyj, intelektual'nyj i sotsial'nyj kapital Ukrainy: sutnist', vzaiemozv'iazok, otsinka, napriamy rozvytku [Human, intellectual and social capital of Ukraine: essence, interconnection, assessment, directions of development]. Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka 1, 34–40 (in Ukrainian).

3. Malynovs'kyj V.Ya. (2003). Derzhavne upravlinnia: navchal'nyj posibnyk [Public administration: a manual]. Kyiv. Atika, 576 (in Ukrainian).

4. Moroz V.M. (2009). Dynamika zminy indeksu osvichenosti naselennia v Ukraini iak iakisna kharakterystyka systemy trudovoho potentsialu krainy [Dynamics of change of the index of education of population in Ukraine as a qualitative characteristic of the system of labor potential of the country]. Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, 2, 249–256 (in Ukrainian).

5. Moroz V.M. (2014). Napriamy vdoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання protsedury obrannia kerivnyka vyschoho navchal'noho zakladu [Areas of improvement of the mechanisms of state regulation of the procedure for the election of the head of a higher educational institution] [elektronnyj resurs]. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, 1, Rezhym dostupu: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/17.pdf (in Ukrainian).

6. Moroz S. A. (2015). Vplyv derzhavy na trudovyj potentsial VNZ: derzhavne upravlinnia chy derzhavne rehuliuвання? [Influence of the state on the labor potential of the university: public administration or state regulation?]. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 4, 105–113 (in Ukrainian).

7. Moroz S.A., Moroz V.M. (2017). Zmist definitsii «iakist' vyschoi osvity» v konteksti naukovykh pohliadiv predstavnykiv skhidnoievropejs'kykh naukovykh shkil [The content of the definition of "quality of higher education" in the context of the scientific views of representatives of East European scientific schools]. Teoriia i praktyka upravlinnia sotsial'nymy systemamy: filosofiiia, psykholohiia, pedahohika, sotsiolohiia, 2, 58–71 (in Ukrainian).

8. Novatsii vstupu-2018 [elektronnyj resurs] / Novyny vid 18.10.2017 // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/10/18/7-zayav,-onovleni-koeficzienti,-fiksovanij-perelik-konkursnix-predmetiv-150-baliv/> (in Ukrainian).

9. Pasport spetsial'nosti 13.00.06 – Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu [elektronnyj resurs] / Pro zatverdzhennia pereliku pasportiv u haluzi pedahohichnykh nauk // Postanova Prezydii vyschoi atestatsijnoi komisii Ukrainy vid 14.09.2006, № 6-06/8. – Rezhym dostupu: [file:///D:/user/Downloads/13_00_06%20\(1\).pdf](file:///D:/user/Downloads/13_00_06%20(1).pdf) (in Ukrainian).

10. Pro vyschu osvitu / Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r., № 1556-VII // Ofitsijnyj visnyk Ukrainy (2014), 63, 7–14 (in Ukrainian).

11. Sharov O.I. 2017-ho systemu vyschoi osvity ochikuiut' chotyry kliuchovi zminy [elektronnyj resurs] / O.I. Sharov // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: novyny vid 16.01.2017. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/usi->

novivni/novini/2017/01/16/«2017-go-sistemu-vishhoyi-osviti-ochikuyut-chotiri-klyuchovi-zmini»,---direktor-departamentu/ (in Ukrainian).